

รูปแบบการนำเสนอเนื้อหาของรายการธรรมะในโทรทัศน์ไทย
Presentation Formats of Dhamma Programs in Thai Television

มนฤดี พึ่งจักษ์คลี*
Monrudee Puengjuklee*

*นักศึกษาปริญญาโท สาขาการบริหารสื่อสารมวลชน คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

*Student of Master of Arts Program in Mass Communication Administration, Faculty of Journalism and Mass Communication,
Thammasat University

*Email: jeab993@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความแตกต่างของรูปแบบการนำเสนอเนื้อหารายการธรรมะที่ออกอากาศในโทรทัศน์ไทย ซึ่งการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยทำการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพ (Textual Analysis) ของรายการธรรมะ ด้วยแนวคิดและทฤษฎี ดังต่อไปนี้ แนวคิดการผลิตรายการโทรทัศน์ แนวคิดการเล่าเรื่อง และแนวคิดการเผยแพร่ธรรมะในพระพุทธศาสนา

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการนำเสนอเนื้อหาของรายการธรรมะทั้ง 5 รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบบรรยาย รูปแบบสัมภาษณ์ รูปแบบการ์ตูน รูปแบบละคร และรูปแบบสารคดี มีทั้งความเหมือนกันและความแตกต่างกัน กล่าวคือ มีแก่นเรื่อง (Theme) เหมือนกัน โดยรายการธรรมะทั้ง 5 รูปแบบ ต้องการนำเสนอหลักธรรมะซึ่งเป็นคำสอนจากสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพื่อปลูกฝังแนวคิดธรรมะในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ แต่ที่แตกต่างกัน คือ 1.การนำเสนอเนื้อหา คือ รายการธรรมะรูปแบบบรรยายและรูปแบบสัมภาษณ์ เป็นการนำเสนอเนื้อหาด้วยการบรรยาย การพูดคุย การสนทนาเกี่ยวกับหลักธรรมคำสอนและหลักปฏิบัติ มีจุดเด่นอยู่ที่ผู้ดำเนินรายการ คือ พิธีกรและพระภิกษุสงฆ์ ส่วนรายการธรรมะที่นำเสนอด้วยรูปแบบการ์ตูน รูปแบบละคร และรูปแบบสารคดี เป็นการสอนธรรมะแบบสาระบันเทิง มีการนำเสนอเนื้อหาด้วยเรื่องราวที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของคนทั่วไป และสอดแทรกหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้าไปในเนื้อเรื่อง ซึ่งเนื้อหาส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องสั้นสามารถเข้าใจได้ง่ายไม่ซับซ้อน 2.ตัวละคร ในรายการธรรมะรูปแบบบรรยายและรูปแบบสัมภาษณ์ มีการเล่าเรื่องโดยพิธีกรและพระภิกษุสงฆ์ ดำเนินรายการด้วยการบรรยายธรรมหรือการเทศน์หลักธรรม ทำให้เกิดความเข้าใจเฉพาะกลุ่มที่มีพื้นฐานของธรรมะอยู่แล้ว อาจทำให้ขาดความน่าสนใจในกลุ่มวัยรุ่น ส่วนรายการธรรมะที่นำเสนอด้วยรูปแบบการ์ตูน รูปแบบละคร และรูปแบบสารคดี จะมีการเล่าเรื่องโดยใช้ตัวละครและพิธีกรแสดงให้เห็นการกระทำและผลที่เกิดขึ้นเพื่อให้เข้าใจหลักธรรมได้ง่าย 3.ภาพและเสียง ในรายการธรรมะรูปแบบบรรยายและรูปแบบสัมภาษณ์ มีการนำเสนอด้วยภาพที่มีลักษณะการวางกล้องตายตัว ไม่มีการเคลื่อนย้ายมุมภาพ เพื่อต้องการเน้นลักษณะของผู้บรรยายธรรมหรือการสนทนาธรรม แต่ลักษณะการถ่ายภาพดังกล่าวทำให้ภาพดูนิ่งไม่มีความเคลื่อนไหวทำให้ขาดความน่าสนใจ ส่วนรายการธรรมะรูปแบบการ์ตูน รูปแบบละคร และรูปแบบสารคดี มีการสร้างสรรค์การถ่ายทำด้วยมุมภาพขนาดต่างๆ เพื่อแสดงอารมณ์ของตัวละคร มีการะบวนการตัดต่อ และลำดับภาพที่ทันสมัย เล่าเรื่องด้วยภาพที่มีความสวยงามและเสียงที่หลากหลาย ทั้งเสียงบรรยายเสียงการสนทนาของผู้ดำเนินรายการ เสียงดนตรีบรรเลง และเสียงประกอบ เน้นให้ภาพและบรรยายภาพมีความสำคัญมากยิ่งขึ้นส่งผลให้เกิดความน่าสนใจ และเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ดึงดูดให้ผู้ชมติดตามชมรายการ

คำสำคัญ: รายการธรรมะ รูปแบบรายการโทรทัศน์

Abstract

This research aims to study the differences of presentation of Dhamma Programs in Thai television. This research is a qualitative research that was conducted through Textual Analysis on contents of Dhamma programs by using the following concepts and theories: concepts of TV production, concept of storytelling, and concepts of Dhamma propagation in Buddhism.

The results showed that five formats of Dhamma programs presentation (including narration, interview, cartoon, drama, and documentary) had both differences and similarities, i.e., they were all consisted of theme. These 5 formats of Dhamma programs requiring to present Dhamma principles that are the teaching of Lord Buddha in order to foster concepts of Dhamma in human's living. However, there were some differences as follows: 1) Content presentation, i.e., Dhamma programs with the formats of narration and interview presented their contents via narration and conversation on Dhamma principles and practices. Their distinctiveness was their host and invited monks. For Dhamma programs with the formats of cartoon, drama, and documentary, Dhamma teaching was conducted via entertainment. Their contents were general topics that could be occurred in daily life but they were intervened with Dhamma principles. Most contents were short stories that could be understood easily; 2) Characters in Dhamma programs with the formats of narration and interview, storytelling was performed by the host and invited monks. The program was moderated by using Dhamma preaching therefore it may attract target groups with existing understanding on Dhamma but may be uninteresting for teenagers. For Dhamma programs presented in the formats of cartoon, drama, and documentary, the storytelling was performed by characters and host presenting actions and results of actions in order to make audiences understand Dhamma principles easily; 3) For sound and shots of Dhamma programs with the formats of narration and interview, the presented shots were in the manner of fixed camera with no movement of camera angle in order to focus on Dhamma mentor or Dhamma conversation leading to lack of attraction. For Dhamma programs with the formats of cartoon, drama, and documentary, various camera angles were created to express emotion of characters with modern editing process to tell stories via beautiful shots with various kinds of sound including narration, conversation, score, and sound effect. These were important elements attracting audiences to follow the program.

Keywords: Dhamma Program, TV Program Format

บทนำ

รายการในโทรทัศน์ไทยส่วนใหญ่จะเน้นในด้านความบันเทิงมากกว่าเนื้อหาสาระของรายการ เนื่องจากรูปแบบเหล่านี้ได้รับความนิยมค่อนข้างมาก จึงส่งผลให้รายการที่นำเสนอความรู้ประเภทต่างๆ ทั้งรายการสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ความดีงามของบุคคลหรือสังคม รวมไปถึงรายการที่สร้างสรรค์สังคมนั้นมีสัดส่วนที่ลดน้อยลง ในขณะที่รายการข่าวบันเทิงเป็นกลุ่มใหม่ที่ยึดพื้นที่ได้มาก ซึ่งเน้นแต่ชีวิตส่วนตัวของดารารัก เรื่องทะเลาะ ไม่เน้นคุณค่าของผลงาน ส่วนรายการธรรมะหรือรายการทางศาสนาที่ทุกสถานีมีไว้ในผังรายการโทรทัศน์ทุกสถานีส่วนใหญ่จะอยู่ในช่วงเช้ามืด คือ ช่วงเวลา 4.00 – 5.00 นาฬิกา แม้ว่ารายการธรรมะจะเป็นรายการที่สถานีจำเป็นต้องมี และมีจุดเริ่มต้นที่ยาวนาน แต่รายการธรรมะในยุคที่ผ่านมายังคงมีความใกล้เคียงหรือคล้ายคลึงกับยุคเริ่มต้น คือ ส่วนใหญ่มีเวลาออกอากาศอยู่ช่วงเช้ามืด และส่วนใหญ่นำเนื้อหาสำหรับผู้สูงอายุ มีส่วนน้อยที่เป็นของเด็กและวัยรุ่น ทำให้กลุ่มผู้ชมมีน้อยและไม่ตรงกลุ่มเป้าหมาย รูปแบบ และเนื้อหาในรายการส่วนใหญ่จะเป็นภาพพระสงฆ์นั่งเทศน์หลักธรรมคำสั่งสอน พุทธประวัติ พระไตรปิฎก ซึ่งอาจจะเป็นเนื้อหาของพุทธศาสนาในเชิงลึกยากที่ผู้รับสารจะเข้าใจ ส่งผลให้รายการธรรมะที่มีเนื้อหาสาระที่งดงาม และสามารถกล่อมเกลาจิตใจมนุษย์ให้ดีขึ้นได้นั้นดูเรียบง่ายและไม่สามารถเข้าถึงกลุ่มคนดูได้

จวบกาลผ่านสมัยจนมายุคในปัจจุบัน ในปี พ.ศ. 2556 รายการโทรทัศน์มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงแนวคิดการผลิตรายการต่างๆ มากขึ้น รวมไปถึงรายการธรรมะก็เริ่มมีหลากหลายรูปแบบเพื่อพยายามดึงดูดความสนใจของผู้ชม โดยการพัฒนาารูปแบบรายการให้มีความหลากหลาย เช่น

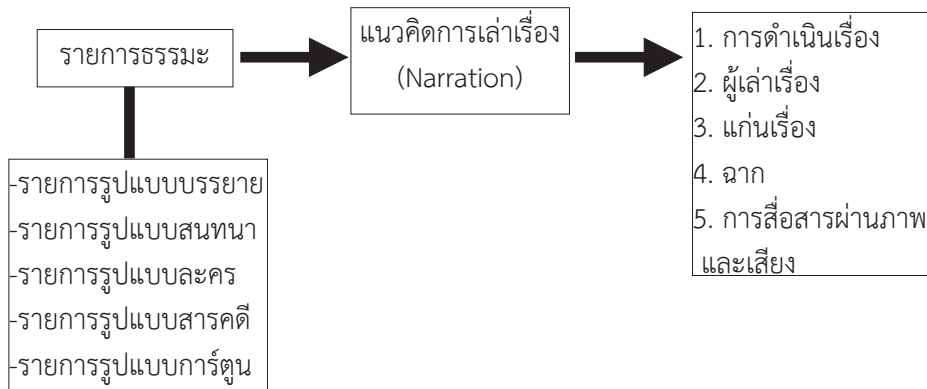
รูปแบบสารคดี รูปแบบละคร รูปแบบการ์ตูน ซึ่งสามารถสอดแทรกหลักธรรมต่างๆ เข้าไปได้อย่างกลมกลืน เมื่อรายการธรรมะที่ออกอากาศในโทรทัศน์ไทยเริ่มมีหลากหลายรูปแบบมากขึ้น กอปรกับคุณประโยชน์ของสื่อโทรทัศน์ที่มีต่อการดำเนินชีวิตของประชาชน และมีบทบาททั้งในด้านช่วยส่งเสริมความคิด สร้างความเชื่อและค่านิยมใหม่ๆ รวมไปถึงมีส่วนร่วมในการช่วยเผยแพร่พระพุทธศาสนาในรูปแบบต่างๆ เพื่อประโยชน์ต่อชีวิตและความนึกคิดของปวงชนทุกคนในอันที่จะช่วยยกระดับทางด้านจิตใจของคนในสังคมให้สูงขึ้น

ผู้วิจัยจึงสนใจว่า รูปแบบการนำเสนอเนื้อหารายการธรรมะในโทรทัศน์ไทยนั้นมีความแตกต่างกันอย่างไร โดยศึกษาวิเคราะห์เนื้อหารายการธรรมะที่หลากหลายรูปแบบ เพื่อทราบถึงความแตกต่างของการนำเสนอเนื้อหารายการธรรมะ และสามารถนำไปพัฒนาการนำเสนอเนื้อหารายการธรรมะให้น่าสนใจมากยิ่งขึ้นในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาความแตกต่างด้านรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาของรายการธรรมะในโทรทัศน์ไทย

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

รายการธรรมะ หมายถึง รายการที่เผยแพร่หลักธรรมคำสอนเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ในลักษณะของการสั่งสอนอย่างตรงไปตรงมา โดยการนำเสนอของพระภิกษุสงฆ์หรือผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และรายการที่เผยแพร่หลักธรรมคำสอนเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาในลักษณะที่สอดแทรกอยู่ในรายการ ในลักษณะของบทการแสดงละครและบทของการดำเนินรายการ

รูปแบบรายการธรรมะ หมายถึง ลักษณะหรือวิธีการนำเสนอรายการที่มีการเผยแพร่ธรรมะ ซึ่งเป็นหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาทางโทรทัศน์

เนื้อหารายการธรรมะ หมายถึง เรื่องราวหรือการแสดงสิ่งต่างๆ ทางพระพุทธศาสนาที่ถูกนำเสนอในรายการธรรมะ

รายการโทรทัศน์ หมายถึง การนำเสนอรายการโทรทัศน์ ซึ่งประกอบไปด้วย โครงเรื่อง (Plot), ผู้เล่า (Narrator), แก่นเรื่อง (Theme), ฉาก (Setting), การสื่อสารผ่านภาพและเสียง (The

Visual and Sound Image) โดยโครงเรื่อง (Plot) ประกอบด้วย 5 ชั้น ตอน ได้แก่ การเริ่มเรื่อง (Exposition) การพัฒนาเหตุการณ์ (Rising Action) ชั้นภาวะวิกฤติ (Climax) ภาวะคลี่คลาย (Falling Action) ชั้นยุติเรื่องราว (Ending) ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้มีผลต่อความน่าสนใจของรายการธรรมะ

ผู้เล่า (Narrator) หมายถึง บุคคลที่มีหน้าที่ในการเล่าเรื่องรวมไปถึง บุคคลที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับเรื่องที่เล่าในรายการธรรมะ อันได้แก่ ตัวละคร พิธีกร และผู้ร่วมรายการ

แก่นเรื่อง (Theme) หมายถึง ความคิดหลักของเรื่องที่ปรากฏในรายการโทรทัศน์ สามารถบอกได้ว่าเรื่องเล่านั้นเกี่ยวข้องกับอะไร สามารถค้นพบความหมายหรือใจความสำคัญของเรื่องได้จากการสังเกตองค์ประกอบต่างๆ ในการเล่าเรื่อง เช่น ตัวละคร คำพูด และการกระทำ

ฉาก (Setting) หมายถึง สถานที่ที่ใช้การรองรับและการสร้างความต่อเนื่องของเหตุการณ์ อีกทั้งยังเป็นสิ่งที่สามารถบอกความหมายของเรื่องหรือผู้ผลิตรายการต้องการสื่อความหมาย

การสื่อสารผ่านภาพและเสียง (The Visual and Sound Image) หมายถึง เครื่องมือที่ใช้ในการสร้างจินตนาการและสร้างบรรยากาศในการรับชมรายการทางโทรทัศน์ และสร้างอารมณ์ร่วมให้แก่ผู้รับชมรายการ

วิธีการดำเนินงานวิจัย

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการนำเสนอเนื้อหาของรายการธรรมะในโทรทัศน์ไทย” ให้ได้รับผลการวิจัยได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาที่ตั้งไว้ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยผู้วิจัยจะทำการศึกษา

การวิเคราะห์รูปแบบการนำเสนอเนื้อหารายการธรรมะในโทรทัศน์ไทยโดยวิเคราะห์ด้วยบท (Textual Analysis) ของรายการ ซึ่งมีระเบียบวิจัยดังต่อไปนี้

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ขั้นตอนที่ 1 จัดแบ่งรูปแบบเนื้อหา รายการธรรมะในโทรทัศน์ไทย ผู้วิจัยได้วิเคราะห์จากรายการธรรมะทางโทรทัศน์ ซึ่งมีทั้งหมด 29 รายการ เนื่องจากรายการธรรมะมีจำนวนมากถึง 29 รายการ ผู้วิจัยจึงได้มีการแบ่งการเลือกกลุ่มตัวอย่างของรายการธรรมะดังนี้

ตารางที่ 1 รายการธรรมะในโทรทัศน์ไทย เดือน พฤษภาคม - สิงหาคม 2556

สถานีโทรทัศน์	รายการ	วันออกอากาศ	เวลา
สถานีโทรทัศน์สีช่อง 3	ชีวิตไม่สิ้นหวัง	เสาร์-อาทิตย์	04.30-04.45
	ธรรมในใจ	เสาร์	04.45-05.10
	ระเบียบบุญ	อาทิตย์	04.45-05.10
	หลวงตามหาชน	เสาร์	09.00-09.30
	บันทึกกรรม	เสาร์	14.45-15.30
	ชุมชนนิมนต์ยิ้ม	อาทิตย์	19.15-19.45
	ละครธรรมนำชีวิต	พุธ-ศุกร์	11.00-11.05
สถานีโทรทัศน์ กองทัพบกช่อง 5	คิดไม่ออกบอกหลวงพี่น้ำฝน	อังคาร	02.40-03.05
	วิถีธรรม วิถีไทย	ศุกร์	05.00-05.25
	ส่องธรรม	เสาร์	05.25-05.50
	ละครซีรีย์สีล 5 (คนกล้าท้าอธรรม)	เสาร์	20.20-21.15
	ธรรมดีมีเฮ	เสาร์	21.15-21.30
	แผ่นดินธรรม	อาทิตย์	05.25-05.50

สถานีโทรทัศน์สีกอง ทักบกช่อง 7	เนรมิต	เสาร์	09.10-09.55
	ฟ้ามีตา	เสาร์	15.15-15.55
	ธรรมะ	อาทิตย์	06.15-06.30
	พระคู่บ้านคู่เมือง	เสาร์-อาทิตย์	09.08-09.10
สถานีโทรทัศน์ช่อง 9 โมเดิร์นไนน์ทีวี	ธรรมสวัสดิ์	จันทร์-ศุกร์	05.00-05.02
	คู่มือธรรม	จันทร์	04.00-04.30
	รู้ธรรมนำชีวิต	จันทร์-อังคาร	04.30-05.00
	เวทีธรรม	พุธ	04.30-05.00
	ชีวิตธรรม	พฤหัสบดี	04.30-05.00
อยู่เย็นเป็นสุข	เสาร์	04.00-04.30	
สถานีโทรทัศน์แห่ง ประเทศไทย ช่อง 11 กรม ประชาสัมพันธ์	เจริญธรรม	จันทร์	01.00-01.05
	พุทธธรรมนำปัญญา	จันทร์	01.05-02.00
	ธรรมรส ธรรมรัฐ	อังคาร, ศุกร์	01.00-02.00
	บ้านธัมมะ	พุธ	01.00-02.00
	มหัศจรรย์แห่งปัญญา	อาทิตย์	08.30-09.00
ไทยพีบีเอส	พื้นที่ชีวิต	พุธ	22.30-23.30

จากการสำรวจรายการธรรมะจากผังรายการสถานีโทรทัศน์ฟรีทีวี ได้แก่ ช่อง 3, 5, 7, 9, 11 และไทยพีบีเอส เป็นระยะเวลา 4 เดือน ได้แก่ เดือน พฤษภาคม-สิงหาคม 2556 พบว่ามีรายการธรรมะ 29 รายการ จากนั้นผู้วิจัยได้ศึกษารายการธรรมะทั้งหมดเพื่อพิจารณาจำแนกรายการธรรมะออกมาในแต่ละรูปแบบรายการ โดยแบ่งออกเป็น 5 รูปแบบรายการ (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, นิคม ทาแดง, และไพบูรณ์ คะเชนทรพรรค, 2547, น.149-155) ได้แก่

1. รายการรูปแบบบรรยาย เป็นรูปแบบรายการที่มีผู้ดำเนินรายการเพียงคนเดียว มาพูดคุยกับผู้ชม รูปแบบนี้จะต้องอาศัย

ความรู้ ความสามารถศิลปะในการพูด และนำเสนอเนื้อหาสาระ รวมไปถึงบุคลิกภาพของผู้ดำเนินรายการเป็นหลัก รายการรูปแบบสนทนา เป็นรายการที่มีคนมาพูดคุยกัน 2 คน ทั้ง 2 คน เป็นผู้ถามและคู่สนทนา แสดงความคิดเห็นในประเด็นที่นำเสนอและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันเพื่อให้ความรู้กับผู้ชม รายการรูปแบบละคร เป็นรายการที่เสนอเรื่องราวต่างๆ ด้วยการจำลองสถานการณ์เป็นละคร มีการกำหนดผู้แสดง จัดฉาก และใช้เทคนิคการละคร เพื่อให้เหมือนจริงมากที่สุด

- 2.
- 3.

4. รายการรูปแบบสารคดี เป็นรายการที่นำเสนอเนื้อหาด้วยภาพและเสียงบรรยายตลอดรายการโดยมีผู้ดำเนินรายการมาพูดคุยประกอบรายการในบางส่วน
 5. รายการรูปแบบการ์ตูน เป็นรายการการ์ตูนสร้างขึ้นด้วยภาพเคลื่อนไหว ด้วยการนำภาพนิ่งมาเรียงลำดับกัน และแสดงผลอย่างต่อเนื่องทำให้ดวงตาเห็นภาพที่มีการเคลื่อนไหวในลักษณะภาพติดตา
- ขั้นตอนที่ 2 ผู้วิจัยได้คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างรายการ โดยที่ผู้วิจัยได้พิจารณาคัดเลือกรายการจากรายการที่ออกอากาศด้วยความต่อเนื่องมากกว่า 3 ปีขึ้นไป และออกอากาศยาวนานที่สุดในแต่ละรูปแบบทางสถานีโทรทัศน์ช่อง ฟรีทีวี

ตารางที่ 2 รายการธรรมะที่ได้รับการคัดเลือก

รูปแบบรายการ	รายการ	สถานี	เวลาที่ออกอากาศ	ความยาว	ระยะเวลาที่ได้รับการออกอากาศ
บรรยาย	ธรรมะ	ช่อง 7	เวลา 06.15 นาที	15 นาที	36 ปี
สนทนา	แผ่นดินธรรม	ช่อง 5	เวลา 05.25 นาที	20 นาที	27 ปี
ละคร	ฟ้ามีตา	ช่อง 7	เวลา 15.15 นาที	45 นาที	6 ปี
สารคดี	พื้นที่ชีวิต	ช่องไทยพีบีเอส	เวลา 22.30 นาที	60 นาที	3 ปี
การ์ตูน	ชุมชนนิมนต์ยิ้ม	ช่อง 3	เวลา 19.15 นาที	30 นาที	3 ปี

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลประเภทเทปบันทึกรายการธรรมะ ที่ออกอากาศในระหว่างเดือน พฤษภาคม 2556 ถึง เดือน สิงหาคม 2556 โดยผู้วิจัยทำการอัดสำเนารายการจากรายการย้อนหลังจากเว็บไซต์ ช่อง 3 5 7 9 11 และไทยพีบีเอส

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้า เพื่อศึกษารูปแบบการนำเสนอเนื้อหา

รายการธรรมะ ด้วยเกณฑ์การวิเคราะห์ตามแนวคิดการเล่าเรื่อง (Narration) (กาญจนา แก้วเทพ, 2542, น.157-158) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ตัวบท (Textual Analysis) เพื่อทำการวิเคราะห์การนำเสนอเนื้อหารายการจากเทปบันทึกรายการธรรมะกลุ่มตัวอย่าง มีรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาแตกต่างกันอย่างไร โดยนำเอาข้อค้นพบที่ได้จากการวิเคราะห์รูปแบบการนำเสนอเนื้อหารายการธรรมะในแต่ละรายการมาเปรียบเทียบกัน เพื่อให้เห็นถึงความแตกต่างของรูปแบบการนำเสนอ

เนื้อหารายการธรรมะ และเพื่อกระตุ้นให้เกิดการพัฒนารายการธรรมะให้มีความน่าสนใจต่อไป

การนำเสนอข้อมูล

การนำเสนอผลการวิจัยรูปแบบการนำเสนอเนื้อหารายการธรรมะในโทรทัศน์ไทย ได้ผลจากการวิเคราะห์เนื้อหา โดยนำเสนอเป็นการพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description) เพื่อให้ได้ข้อสรุปน่าเชื่อถือ และสามารถอธิบายให้เห็นชัดเจนว่ารูปแบบการนำเสนอเนื้อหาของรายการธรรมะ ทั้ง 5 รูปแบบ ที่นำมาวิจัยนั้นมีการนำเสนอเนื้อหาอย่างไร พร้อมทั้งได้ยกตัวอย่างประกอบไว้อย่างชัดเจน โดยมีขั้นตอนการนำเสนอ คือ ข้อมูลที่เกี่ยวกับกลวิธีการเล่าเรื่อง โดยพรรณนาเนื้อหาเพื่อแสดงถึงการเล่าเรื่องของรายการธรรมะทั้ง 5 รูปแบบรายการ ว่ามีลักษณะภาพรวมในการดำเนินเรื่อง ของการเล่าเรื่อง ตั้งแต่ต้นจนจบใน

รายการ โดยได้ยกเนื้อหามาเป็นตัวอย่างประกอบการอธิบาย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยความแตกต่างของรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาของรายการธรรมะที่ออกอากาศในโทรทัศน์ไทย โดยใช้แนวคิดการเล่าเรื่อง (Narration) (กาญจนา แก้วเทพ, 2542, น.157-158) ซึ่งประกอบไปด้วย โครงเรื่อง (Plot) แก่นเรื่อง (Theme) ผู้เล่า (Narrator) ฉาก (Setting) การสื่อสารผ่านภาพและเสียง (The Visual and Sound Image) โดยโครงเรื่อง (Plot) จะประกอบไปด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ การเริ่มเรื่อง (Exposition) การพัฒนาเหตุการณ์ (Rising Action) ภาวะวิกฤติ (Climax) ภาวะคลี่คลาย (Falling Action) ขั้นยุติเรื่องราว (Ending) เพื่อวิเคราะห์และเป็นกรอบในการวิจัย พบว่า รูปแบบการนำเสนอรายการธรรมะมีความแตกต่างกันดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบความแตกต่างของรายการธรรมะ

รายการธรรมะ	โครงเรื่อง (Plot)	แก่นเรื่อง (Theme)	ผู้เล่า (Narrator)	ฉาก (Setting)	ภาพและเสียง (The Visual and Sound Image)
ธรรมะ: ช่อง 7	<ul style="list-style-type: none"> -การเริ่มเรื่อง (Exposition) ด้วยพิธีกรเปิดรายการ -การพัฒนาเหตุการณ์ (Rising Action) ด้วยการบรรยายธรรมแบบ อุบมาอุปไมยให้เห็นภาพชัดเจน -ชั้นภาวะวิกฤติ (Climax) ด้วยการตั้งคำถามย้อนกลับมาที่ผู้ชม -ภาวะคลี่คลาย (Falling Action) จากการบรรยายเห็นภาพถึงผลของการกระทำ -ชั้นยุติเรื่องราว (Ending) ด้วยการสรุปจบในตอน 	<ul style="list-style-type: none"> -บรรยายหลัก ธรรมตามแนวคิดพุทธศาสนา 	<ul style="list-style-type: none"> -พิธีกร -พระภิกษุสงฆ์ 	<ul style="list-style-type: none"> -สตูดิโอ -สถานที่จริง 	<ul style="list-style-type: none"> -ภาพตั้งกล้องนิ่ง มีภาพขนาดใหญ่ -เสียงสนทนาแบบเป็นกันเอง
แผ่นดิน ธรรม : ช่อง 5	<ul style="list-style-type: none"> -การเริ่มเรื่อง (Exposition) ด้วยคำถามเกี่ยวกับหลักปฏิบัติธรรม -การพัฒนาเหตุการณ์ (Rising Action) โดยการตั้งคำถามเป็นลำดับขั้นเกี่ยวกับการปฏิบัติธรรม -ชั้นภาวะวิกฤติ (Climax) ด้วยคำถามและคำตอบที่เกินความคาดหมาย เช่น เชื่อต่าง ๆ -ภาวะคลี่คลาย (Falling Action) หมายความว่าใช้ซึ่งกันและกันในบทสนทนา -ชั้นยุติเรื่องราว (Ending) ด้วยการสรุปจบในตอน 	<ul style="list-style-type: none"> -อธิบายการปฏิบัติธรรมตามแนวคิดพุทธศาสนา 	<ul style="list-style-type: none"> -พิธีกร -พระภิกษุสงฆ์ 	<ul style="list-style-type: none"> -สถานที่จริง 	<ul style="list-style-type: none"> -ภาพตั้งกล้องนิ่ง -เสียงบรรยายแบบราบเรียบ

ตารางที่ 3 (ต่อ)

รายการ ธรรมชาติ	โครงเรื่อง (Plot)	แก่นเรื่อง (Theme)	ผู้เล่า (Narrator)	ฉาก (Setting)	ภาพและเสียง (The Visual and Sound Image)
ฟ้ามีตา :ช่อง 7	-การเริ่มเรื่อง (Exposition) ด้วยพิธีกรกริณมาละครด้วยปม ปัญหา -การพัฒนาเหตุการณ์ (Rising Action) ด้วยมปัญหาของ ตัวละคร -ขึ้นภาวะวิกฤติ (Climax) จากการประสบปัญหาของตัวละคร -ภาวะคลี่คลาย (Falling Action) เมื่อตัวละครพบกับความจริง -สิ้นสุดเรื่องราว (Ending) โดยการจบแบบทิ้งท้าย	-สะท้อน ความเชื่อในหลัก ธรรมทางพระพุทธ ศาสนาเรื่องบาป บุญคุณโทษ การ ทำดีได้ดีทำชั่วได้ ชั่ว	-พิธีกร -ตัวละคร	- สถานที่จริง	- มุมภาพมีความ หลากหลาย -เสียงสนทนาในชีวิต ประจำวัน/เสียง ดนตรีแสดงถึงความ สำคัญขอคำพูด/ เสียงประกอบหลากหลาย
พื้นที่ชีวิต :ช่อง ไทยพีบี เอส	-การเริ่มเรื่อง (Exposition) ด้วยการแนะนำพิธีกร -การพัฒนาเหตุการณ์ (Rising Action) ด้วยมปัญหาจาก การตั้งคำถามและต้องการค้นหาคำตอบ -ขึ้นภาวะวิกฤติ (Climax) ด้วยการประสบปัญหาของพิธีกร -ภาวะคลี่คลาย (Falling Action) เมื่อพิธีกรพบคำตอบที่ ต้องบางส่วน -สิ้นสุดเรื่องราว (Ending) โดยการจบแบบทิ้งท้าย	-สำรวจศรัทธาใน เพื่อสะท้อน แนวคิดเกี่ยวกับ ศาสนา	-พิธีกร	- สถานที่จริง	- มุมภาพมีความ หลากหลาย -เสียงสนทนาในชีวิต ประจำวัน/เสียง ดนตรีแสดงถึง อารมณ์ของตัวละคร
ชุมชน นิมนต์มีม :ช่อง 3	-การเริ่มเรื่อง (Exposition) ด้วยการแนะนำตัวละคร -การพัฒนาเหตุการณ์ (Rising Action) ด้วยความตลก -ขึ้นภาวะวิกฤติ (Climax) จากการประสบปัญหาของผู้เล่าเรื่อง -ภาวะคลี่คลาย (Falling Action) เมื่อผู้เล่าเรื่องเข้าใจถึงผล ของการกระทำ -สิ้นสุดเรื่องราว (Ending) โดยการจบแบบทิ้งท้ายให้ติดตาม ตอนต่อไป	-สอดแทรกคำ สอนในพุทธ ศาสนา	-ตัวละคร	- สตูดิโอ	- มุมภาพมีความหลากหลาย -เสียงสนทนาเพื่อ การเล่าเรื่อง/เสียง ประกอบหลากหลาย

สรุปผลการวิจัย

การเปรียบเทียบความแตกต่างของรายการธรรมะ ตามแนวคิดการเล่าเรื่อง(Narration) เป็นกรอบการวิจัย พบว่ารายการธรรมะ มีรายละเอียดที่แตกต่างกัน ต่อไปนี้

1. โครงเรื่อง (Plot) มีความแตกต่างกัน ดังนี้

- 1) รายการธรรมะ: ช่อง 7 มีการดำเนินเรื่องตามโครงเรื่อง มีการบรรยายหลักธรรมจากพระภิกษุสงฆ์ โดยพบจุดเด่นที่น่าสนใจคือ การพัฒนาเหตุการณ์ (Rising Action) ด้วยการบรรยายธรรมแบบอุปมาอุปไมยให้เห็นภาพชัดเจนเพื่อเปรียบเทียบหลักธรรมกับมนุษย์หรือสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวเพื่อให้ผู้ชม ผู้ฟังเกิดภาพและจินตนาการตามได้อย่างเข้าใจ และ ชั้นภาวะวิกฤต (Climax) ด้วยการตั้งคำถามย้อนกลับมาที่ผู้ชมได้คิดและทบทวน เพื่อให้เกิดแรงกระตุ้นและสร้างจิตสำนึกที่ดีในการกระทำของคนในยุคปัจจุบันที่จะทำให้เกิดผลที่จะตามมาในอนาคต เช่น การบรรยายธรรมในประโยคที่ว่า “การทำชั่วเพื่อให้เกิดความสุขสบายในวันนี้ มันคุ้มหรือไม่ที่จะไปรับกรรมอีกสิบกัลป์หมื่นกัลป์ในนรก” เป็นต้น
- 2) รายการแผ่นดินธรรม: ช่อง 5 มีการดำเนินเรื่องตามโครงเรื่อง โดยส่วนใหญ่รายการจะเน้นสนทนาเกี่ยวกับหลักปฏิบัติธรรม และสนทนาเพื่อไขข้อข้องใจเกี่ยวกับการขั้นตอนในการปฏิบัติธรรม โดยรายการมีจุดเด่นอยู่ที่ ภาวะวิกฤต (Climax) ของคำถามในการสนทนาที่มีข้อสงสัยกับคำตอบของผลลัพธ์ที่ได้จากการปฏิบัติธรรมจนสามารถเห็นทางธรรมของผู้ที่ปฏิบัติได้จริง และสามารถโต้ตอบกับ

ผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติธรรมได้

- 3) รายการฟ้ามีตา: ช่อง 7 มีการดำเนินเรื่องตามโครงเรื่อง โดยพบจุดเด่นของการดำเนินเรื่อง คือ ภาวะวิกฤต (Climax) ซึ่งเป็นภาวะที่ตัวละครเกิดความขัดแย้ง ความสับสนและต้องการค้นหาทางออกจากปมปัญหาที่พบ
- 4) รายการพื้นที่ชีวิต: ช่อง ไทยพีบีเอส มีการดำเนินเรื่องตามโครงเรื่อง โดยพบจุดเด่นของการดำเนินเรื่อง คือ ภาวะคลี่คลาย (Falling Action) ด้วยการค่อยๆเปิดเผยปมปัญหาที่ละเรื่อง เพื่อให้ผู้ชมคอยลุ้นและคอยติดตามชม และ ชั้นยุติเรื่องราว (Ending) ด้วยการจบรายการแบบทิ้งท้ายปลายเปิดเพื่อให้อิสระแก่ผู้ชม เพื่อให้ผู้ชมมีโอกาสได้คิดเองต่อไป
- 5) รายการชุมชนต้นมิตรยิ้ม: ช่อง 3 มีการดำเนินเรื่องตามโครงเรื่อง โดยพบจุดเด่นของการดำเนินเรื่อง คือ การพัฒนาเหตุการณ์ (Rising Action) ซึ่งรายการจะมีวิธีการพัฒนาเหตุการณ์ (Rising Action) ด้วยความตลกขบขันของการแสดงของตัวละครทำให้การดำเนินเรื่องเกิดความสนุกและเกิดความผ่อนคลายในการรับชม

2. แก่นเรื่อง (Theme) มีความคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ รายการธรรมะ ทั้ง 5 รายการ มีแก่นเรื่องที่ต้องการนำเสนอคือ หลักธรรมคำสอนในพุทธศาสนาเหมือนกัน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- 1) รายการธรรมะ: ช่อง 7 มีแก่นเรื่อง คือ หลักธรรมคำสอนในพุทธศาสนา เน้นการเผยแผ่ความรู้ ความเข้าใจความหมายของหลักธรรมตามแนวคิดพุทธศาสนา

โดยมุ่งหวังขัดเกลากจิตใจด้วยการบรรยายให้เห็นผลของการกระทำของมนุษย์ เน้นการละเว้นการทำชั่ว ละความโลภ ความโกรธ ความหลง และเร่งให้สร้างความดีงามที่มีคุณค่าของชีวิตตนเองและผู้อื่น เป็นต้น

- 2) รายการแผ่นดินธรรม: ช่อง 5 มีแก่นเรื่องคือ หลักธรรมคำสอนในพุทธศาสนา เน้นการเผยแผ่ความรู้ทั้งในพระไตรปิฎก พร้อมกับความรู้ทางการปฏิบัติธรรมเพื่อให้ผู้ชมได้นำไปใช้และสามารถปฏิบัติธรรมได้ถูกต้อง เช่น การฝึกรู้ลมหายใจเข้าและออกด้วยหลักปฏิบัติอานาปานสติ เป็นต้น
- 3) รายการฟ้ามีตา: ช่อง 7 มีแก่นเรื่องเกี่ยวกับหลักธรรมคำสอนในพุทธศาสนา โดยสอดแทรกอยู่ในการแสดงของตัวละคร เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงการกระทำ เช่น การทำความดีความชั่ว บาปบุญคุณโทษ เป็นต้น
- 4) รายการพื้นที่ชีวิต: ช่อง ไทยพีบีเอส มีแก่นเรื่องเกี่ยวกับหลักคำสอนในพุทธศาสนา โดยสอดแทรกไว้ในกระบวนการคิด และกระบวนการค้นหาคำตอบจากข้อสงสัยในปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นในยุคปัจจุบัน โดยสะท้อนแนวคิดออกมาด้วยภาพและวิธีการเล่าเรื่องจากพิธีกรและผู้ร่วมรายการ วิเคราะห์ข้อค้นพบต่างๆ เพื่อสื่อความหมายให้เข้าใจและเห็นถึงความจริง รวมไปถึงการมองปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นในยุคปัจจุบันด้วยหลักธรรม เช่น ความเข้าใจวัฏจักรของชีวิต เรื่องการเกิด แก่ เจ็บ ตาย เรื่องปัญหาของศีลธรรม เรื่องปัญหาการคอร์รัปชัน

เป็นต้น

- 5) รายการชุมชนต้นมิมตียิม: ช่อง 3 มีแก่นเรื่องเกี่ยวกับหลักคำสอนในพุทธศาสนา โดยสอดแทรกหลักธรรมไว้ในการแสดงของตัวละครที่เป็นพระภิกษุสงฆ์ เพื่อเผยแผ่หลักธรรมโดยเน้นหลักธรรมที่สามารถเข้าใจง่ายในชีวิตประจำวัน เช่น การดำเนินชีวิตด้วยสติ การอยู่ร่วมกับผู้อื่นด้วยความเมตตา กรุณา เป็นต้น

3. ผู้เล่า (Narrator) ในรายการธรรมะทั้ง 5 รายการ มีความแตกต่างกัน ดังนี้

- 1) รายการธรรมะ: ช่อง 7 ประกอบไปด้วยพิธีกรและพระภิกษุสงฆ์ เป็นผู้เล่าเรื่อง โดยพิธีกรทำหน้าที่เปิดและปิดรายการ และพระภิกษุสงฆ์ทำหน้าที่หลักในการดำเนินเรื่องในรายการ โดยทำหน้าที่บรรยายธรรมโดยไม่มีการถามตอบตลอดทั้งรายการ
- 2) รายการแผ่นดินธรรม: ช่อง 5 ประกอบด้วยพิธีกรและพระภิกษุสงฆ์เป็นผู้เล่าเรื่อง โดยพิธีกรและพระภิกษุสงฆ์ ร่วมพูดคุยเพื่อสนทนาและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในรายการ
- 3) รายการฟ้ามีตา: ช่อง 7 ประกอบด้วยผู้เล่าเรื่อง 2 แบบ ได้แก่ พิธีกรและตัวละคร โดยพิธีกรทำหน้าที่เปิดรายการ โดยเปิดประเด็นเกี่ยวกับปมปัญหาเพื่อเชื่อมโยงกับเนื้อหาในละคร อีกทั้งยังปิดรายการโดยการสรุปข้อคิดที่ได้จากเนื้อหาในละคร และตัวละครทำหน้าที่เล่าเรื่องด้วยการแสดงตามบทบาทในละคร
- 4) รายการพื้นที่ชีวิต: ช่อง ไทยพีบีเอส มีผู้เล่าเรื่อง คือ พิธีกร โดยทำหน้าที่เป็นผู้

เล่าเรื่องโดยการออกเดินทางเพื่อค้นหา คำตอบจากปมปัญหาที่เกิดจากข้อสงสัย และสัมภาษณ์เพื่อสอบถามจากผู้ร่วมรายการโดยเป็นผู้ที่มีความรู้เชี่ยวชาญในเรื่องต่างๆ เพื่อให้คำตอบในข้อเท็จจริง หรือแสดงความคิดเห็น

- 5) รายการชุมชนต้นมณฑลเยี่ยม: ช่อง 3 มีผู้เล่าเรื่องเป็นตัวละครตลอดทั้งรายการและการแสดงของตัวละครตามบทบาทในละครเพื่อแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของตัวละคร โดยมีตัวละครเป็นพระภิกษุสงฆ์ที่ได้รับแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ตัวละครจากพระภิกษุสงฆ์ที่มีความสามารถและเป็นที่ยึดใจในสังคมไทย คือ พระพอเพียงได้รับแรงบันดาลใจจากพระพะยอม กัลยาโณ, เณรธีร์ ได้รับแรงบันดาลใจจากพระมหาวิฑูชัย วชิรเมธี และเณรปัน ได้รับแรงบันดาลใจจากพระมหาสมปอง ตาลปุตโต เพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือในรายการ

4. ฉาก (setting) มีความแตกต่างกัน ดังนี้

- 1) รายการธรรมะ: ช่อง 7 มีฉากในรายการ 2 ฉาก คือ ฉากด้านหลังพิธีกร และฉากด้านหลังผู้บรรยาย โดยฉากด้านหลังพิธีกรเป็นฉากในสตูดิโอมีภาพกราฟิกที่สร้างจากคอมพิวเตอร์ ประกอบด้วยภาพวัดและศาสนาสถานเพื่อสื่อความหมายถึงธรรมะในพุทธศาสนา และฉากหลังพระภิกษุสงฆ์เป็นฉากพื้นและสีเขียวเพื่อต้องการเน้นให้ผู้บรรยายมีจุดเด่นที่ชัดเจน
- 2) รายการแผ่นดินธรรม: ช่อง 5 เป็นฉากสถานที่จริง คือ ฉากลานธรรมใต้เงาไม้เพื่อสื่อให้เห็นถึงความสงบร่มเย็น

- 3) รายการฟ้ามีตา: ช่อง 7 เป็นฉากสถานที่จริง เช่น ฉากในร้านอาหาร ฉากในบ้าน ฉากในห้องนอน เพื่อสื่อให้เห็นถึงชีวิตประจำวันของคนทั่วไป เพื่อให้เกิดความสมจริงในการแสดงละคร
- 4) รายการพื้นที่ชีวิต: ช่องไทยพีบีเอส เป็นฉากสถานที่จริง เพื่อสื่อให้เห็นถึงความจริงในชีวิตประจำวัน เช่น ฉากบ้านพักคนชราเมื่อพูดถึงความแก่ ฉากในโรงพยาบาลที่มีผู้ป่วยเมื่อพูดถึงความเจ็บ หรือฉากดวงอาทิตย์ที่มีสัตว์เคลื่อนไหวแสดงถึงการมีชีวิต เป็นต้น
- 5) รายการชุมชนต้นมณฑลเยี่ยม: ช่อง 3 เป็นฉากในสตูดิโอจำลองเป็นสถานที่จริง โดยสร้างให้เป็นการดูแอนิเมชันที่มีเคลื่อนไหวด้วยคอมพิวเตอร์ เป็นฉากสถานที่ต่างๆ เช่น ฉากวัด ฉากตลาด ฉากที่เกิดจากจินตนาการ เช่น เมืองลับแล เพื่อเสริมสร้างจินตนาการ และเพิ่มสีสันให้รายการน่าสนใจ

5. การสื่อสารทางภาพและเสียง มีความแตกต่างกัน ดังนี้

- 1) รายการธรรมะ: ช่อง 7 มีการสื่อสารทางภาพในรายการประกอบด้วยมุมมองภาพและขนาดของภาพขนาดเดียว ไม่มีการเคลื่อนย้ายมุมมองภาพหรือเปลี่ยนขนาดภาพ และการสื่อสารทางเสียงในรายการประกอบไปด้วยเสียงดนตรีบรรเลงเปิดและปิดรายการ และเสียงบรรยายจากพิธีกรและพระภิกษุสงฆ์เพื่อให้ข้อมูลในรายการ
- 2) รายการแผ่นดินธรรม: ช่อง 5 มีภาพประกอบไปด้วยมุมมองภาพเดียวไม่มีการเคลื่อนย้ายกล้อง และขนาดภาพมี 2

- ขนาด คือขนาดกว้าง (Long shot) และขนาดปานกลาง (Medium shot) เพื่อต้องการให้เห็นสถานที่ และเน้นการสนทนาพูดคุยของพิธีกรและผู้ร่วมรายการตามลำดับ ส่วนเสียงในรายการประกอบไปด้วยเสียงดนตรีบรรเลงเปิดและปิดรายการ และเสียงสนทนาของพิธีกรและพระภิกษุสงฆ์เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นให้ข้อมูลในรายการ
- 3) รายการฟ้ามีตา: ช่อง 7 มีการสื่อสารทางภาพหลากหลายมุมมองและหลากหลายขนาด เพื่อแสดงถึงอารมณ์ของตัวละคร และเพื่อให้เห็นการกระทำของตัวละคร มีการสื่อสารผ่านเสียงที่หลากหลาย ทั้งเสียงดนตรีมีเนื้อร้องเปิดและปิดรายการ เพื่อสื่อความหมายเกี่ยวกับการทำความดี ความชั่ว และเรื่องเวรกรรมที่จะนำเสนอในเนื้อหาของรายการ มีการสื่อสารผ่านเสียงพิธีกรเปิดรายการเพื่อดึงดูดความสนใจของผู้ชม มีการสื่อสารทางเสียงด้วยพูดคุยของตัวละครเป็นเสียงการพูดคุยในชีวิตประจำวันเพื่อให้เกิดความเข้าใจง่ายในการรับชม และดนตรีประกอบเร้าอารมณ์และดึงดูดความสนใจจากผู้ชม
- 4) รายการพื้นที่ชีวิต: ช่องไทยพีบีเอส มีการสื่อสารทางภาพหลากหลายมุมมองและหลากหลายขนาด เพื่อแสดงถึงอารมณ์ของพิธีกร แสดงถึงการกระทำของพิธีกร มีการสื่อสารผ่านเสียงประกอบไปด้วยเสียงดนตรีบรรเลงช่วงเปิดและปิดรายการ เสียงดนตรีประกอบเพื่อสร้างจินตนาการในการรับชมและสื่อให้รู้สึกถึงความสนุก ความตื่นเต้น ความเศร้าและ

ความเสียใจ เป็นต้น

- 5) รายการชุมชนต้นมิตรยิ้ม: ช่อง 3 การสื่อสารผ่านภาพมีความหลากหลายมุมมองและหลากหลายขนาดเพื่อแสดงถึงอารมณ์ของตัวละคร และมีการสื่อสารผ่านเสียงประกอบไปด้วยเสียงดนตรีเปิดและปิดรายการโดยมีเนื้อร้องประกอบเพื่อสื่อความหมายเกี่ยวกับชุมชนที่มีแต่รอยยิ้มและการคิดดีทำดี ความพอเพียง และการแบ่งปันธรรมะ ในเนื้อหาของรายการ และยังมีเสียงตัวละครในแต่ละบทบาทที่พูดคุยในชีวิตประจำวันเพื่อให้เกิดความเข้าใจง่ายในการรับชม มีเสียงดนตรีประกอบเพื่อแสดงอารมณ์ของตัวละครและเพื่อเพิ่มจินตนาการให้ผู้ชมรายการ

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการนำเสนอเนื้อหาของรายการธรรมะในโทรทัศน์ไทย มีความคล้ายคลึงและความแตกต่างกันดังต่อไปนี้

1. รายการธรรมะ: ช่อง 7 มีรูปแบบรายการบรรยาย มีลักษณะการบรรยายธรรมจากพระภิกษุสงฆ์ โดยพระภิกษุสงฆ์ทำหน้าที่หลักในการดำเนินรายการตามแนวคิดการเผยแผ่ธรรมะในพระพุทธศาสนา เพื่อให้ผู้ชมได้รับความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมจากพระภิกษุสงฆ์โดยตรง โดยในการบรรยายธรรมนั้น พระภิกษุสงฆ์มีวิธีการบรรยายธรรม โดยการเปรียบเทียบอุปมาอุปไมยเพื่อเปรียบเทียบหลักธรรมกับมนุษย์หรือสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวเพื่อให้ผู้ชมผู้ฟังเกิดภาพและจินตนาการตามได้อย่างเข้าใจและให้เห็นภาพตามอย่าง

ชัดเจน สอดคล้องกับงานวิจัยของ จิราพร เนติธาดา(2542, น.91) ได้กล่าวว่า การนำธรรมะไปเปรียบเทียบกับสิ่งต่างๆ ทำให้ผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดสามารถสร้างมโนภาพของสิ่งที่เป็นมโนธรรมนั้นขึ้นมาได้ สามารถเชื่อมโยงหลักการและเหตุผลของรูปธรรมต่างๆเข้ากับธรรมะได้ง่ายขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญชอบ เริงทรัพย์ (2520, น.157) ได้กล่าวว่า การเปรียบเทียบกับอุปมา คำอุปมาจะช่วยให้เรื่องที่ลึกซึ้งเข้าใจยากปรากฏเด่นชัดและเข้าใจง่ายขึ้น ซึ่งการอุปมาอุปไมยนี้จะใช้ในการอธิบายสิ่งที่เป็นนามธรรมเปรียบให้เห็นชัดด้วยสิ่งที่เป็นรูปธรรม และเนื้อหาส่วนใหญ่ของรายการธรรมะช่อง 7 จะเน้นเกี่ยวกับหลักธรรมคำสั่งสอนในพระพุทธศาสนา เพื่อปลูกฝังคุณธรรม คุณงามความดีให้กับประชาชน เน้นเนื้อหาสาระความรู้และการให้ประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาเป็นหลัก แต่เนื้อหารายการที่เน้นเฉพาะหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาโดยตรงนั้น จะทำให้เกิดความเข้าใจเฉพาะกลุ่มที่มีพื้นฐานของธรรมะอยู่แล้วเท่านั้น อาจทำให้ขาดความน่าสนใจในกลุ่มอื่นๆ เช่น กลุ่มวัยรุ่น ที่ไม่ให้ความสนใจกับเรื่องบาปบุญคุณโทษ ไม่ให้ความสนใจกับการเทศน์ด้วยหลักธรรมโดยพระภิกษุสงฆ์ และเห็นว่าเป็นเรื่องที่น่าเบื่อหน่าย ขาดแรงดึงดูดให้ติดตามชม เนื่องจากสภาพการเปลี่ยนแปลงในสังคมและความก้าวหน้าของเทคโนโลยีทำให้คนส่วนใหญ่ให้ความสนใจหรือศรัทธาในหลักธรรมของพระพุทธศานาน้อยลง ดังที่ โอลิน

เพียรธรรม (2549, น.54) ให้ความเห็นว่าคนไทยในยุคโลกาภิวัตน์นี้ โดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่น และวัยหนุ่มสาวที่เป็นกำลังของสังคมมีความยึดมั่นแต่ในวิชาการสมัยใหม่ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีทั้งหลายมากเกินไปจนทำให้ความสนใจในเรื่องศาสนาน้อยลงมาก

2. รายการแผ่นดินธรรม: ช่อง 5 มีรูปแบบรายการสนทนา มีพิธีกรและพระภิกษุสงฆ์ทำหน้าที่หลักในการดำเนินรายการ โดยมีลักษณะการสนทนาพูดคุยถามตอบเกี่ยวกับหลักธรรมคำสอน โดยเป็นการพูดคุยในชีวิตประจำวันเพื่อสื่อสารธรรมะด้วยการใช้คำง่ายๆ ในการสนทนาในชีวิตประจำวัน ซึ่งรายการรูปแบบดังกล่าวจะมีจุดเด่นอยู่ที่ผู้ดำเนินรายการ คือ พิธีกรและพระภิกษุสงฆ์ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ในด้านการปฏิบัติธรรม ทำหน้าที่หลักในการดำเนินรายการด้วยการพูด ดึงที่งานวิจัยของพรทิพย์ ลิ้มปิชัยโสภณ (2549, น.141) ได้กล่าวเอาไว้ว่า การสนทนาที่จะนำไปสู่ปฏิบัติอันจะก่อให้เกิดความเข้าใจยังรู้ได้ ความจริง ความเหมาะสมนั้นต้องมีสถานการณ์ที่สำคัญ คือ ผู้สื่อสารสามารถพูดทุกอย่างออกมาได้โดยไม่มีข้อบงกช และเปิดช่องทางให้มีการสื่อสารออกมาได้มากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ จิราพร เนติธาดา (2542, น.91) ที่กล่าวว่า การอธิบายธรรมะด้วยการใช้ภาษาคำง่ายๆ ทำให้ผู้ฟังอยากฟังมากขึ้น เพราะเป็นเรื่องที่เขาฟังรู้เรื่อง เพื่อฟังรู้เรื่องแล้วจะนำไปสู่การคิดพิจารณาธรรมะ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการ

ดำเนินชีวิตต่อไป และเนื้อหาส่วนใหญ่ของรายการแผ่นดินธรรม จะเน้นเกี่ยวกับการปฏิบัติธรรมในคำสอนทางพุทธศาสนา เมื่อเนื้อหาที่น่าสนใจนั้นถูกถ่ายทอดด้วยการพูดคุยถึงหลักปฏิบัติธรรม แต่ไม่ได้มีการแสดงออกหรือสาธิตวิธีการปฏิบัติธรรมให้เห็นจะยาก่อให้เกิดความเข้าใจในการรับชมได้ เช่น เมื่อรายการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับหลักปฏิบัติการฝึกสมาธิใจเข้า-ออก แต่รายการทำหน้าที่เพียงพูดและเล่าให้ฟังถึงวิธีการปฏิบัติ แต่ไม่ได้มีการปฏิบัติให้ผู้ชมได้เห็นภาพ จะทำให้ผู้ชมที่ไม่มีความรู้พื้นฐานในการปฏิบัติธรรม ขาดความเข้าใจและทำให้เนื้อหาของรายการขาดความน่าสนใจไป ดังที่พระธรรมปิฎก (2539, น.7) กล่าวไว้ว่า วจนภาษาเพียงอย่างเดียวอาจมีข้อบกพร่องในการสื่อสาร เนื่องจากการพูดให้เกิดความเข้าใจได้นั้นจะต้องพูดในสิ่งที่ผู้รับฟังมีประสบการณ์มาก่อน ถ้าไม่มีประสบการณ์ก็อาจจะนึกไม่ออกไม่ว่าเรื่องที่พูดนั้นเป็นอย่างไร ถ้าใช้การสื่อสารด้วย วจนภาษาแต่เพียงอย่างเดียว นั้นไม่สมบูรณ์เพียงพอในการสื่อความหมาย ดังนั้นก็ต้องมีวิธีอื่นประกอบ เช่น การให้เขาดูการกระทำ และให้เขาลงมือปฏิบัติเองเพื่อให้เขาได้สัมผัสกับประสบการณ์ตรงนั่นเองโดยไม่ต้องใช้ภาษาอธิบาย

3. รายการฟ้ามีตา: ช่อง 7 มีรูปแบบการนำเสนอด้วยละคร มีการใช้ตัวละครเพื่อแสดงออกให้ผู้ชมได้เห็นถึงความรู้สึกของตัวละคร ความทุกข์ ความเสียใจที่ได้รับ

ผลจากการทำความเข้าใจและการไม่ยึดมั่นศีลธรรม ซึ่งเป็นรูปแบบการนำเสนอด้วยการแสดงของตัวละครเพื่อให้ผู้ชมได้เห็นภาพชัดเจน และเพื่อให้เข้าใจหลักธรรมศีลธรรมได้ง่าย โดยเป็นรูปแบบละครสั้นจบในตอน ประกอบไปด้วยตัวละครหลักประมาณ 2-3 คน เพื่อดำเนินเรื่องในรายการให้ผู้ชมได้เห็นถึงความสัมพันธ์ของตัวละคร และเข้าใจถึงพฤติกรรม การกระทำ รวมไปถึงผลที่ตัวละครจะได้รับจากการกระทำ เช่น ผลของการโกหก มักจะได้รับคามผิดหวัง หรือผลของการทำความชั่วมักจะได้รับผลกระทบ สอดคล้องกับ Hoover (1997, อ้างถึงใน กาญจนา แก้วเทพ และทิฆัมพร เอี่ยมเรไร, 2554, น. 175) กล่าวว่า ละครโทรทัศน์ไทยมีธรรมชาติและกลืนอายุ บางอย่างคล้ายกับวิธีการสื่อสารทางศาสนา เช่น การเล่าตำนาน นิทานชาดก ฯลฯ ซึ่งเป็นเรื่องที่แต่งขึ้นเพื่อสอนหลักคำสอนทางศาสนาเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “แก่นเรื่อง” ของละครโทรทัศน์นั้นจะวางอยู่บนหลักพื้นฐานศาสนาอย่างชัดเจน เช่น “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” หรือ “ธรรมะย่อมชนะอธรรม” เป็นต้น ซึ่งละครโทรทัศน์ทุกเรื่องมักสะท้อนแก่นเรื่องในทิศทางเดียวกันเสมอ สอดคล้องกับงานวิจัยของอานันตพร จินดา (2549, น. 106) ได้กล่าวว่า การแสดงทั้งความคิด การกระทำและคำพูดโดยตัวละคร และผลของการกระทำของตัวละครให้เห็นเป็นรูปธรรม แทนการสั่งสอนหรือการอธิบายด้วยการบอกเล่าทั่วไป ด้วยวิธีการดังกล่าว ทำให้ผู้อ่าน

เห็นภาพได้ชัด

เนื้อหารายการจะสอดแทรกหลักธรรมในพุทธศาสนา โดยส่วนใหญ่จะเนื้อหาเรื่องราวที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน โดยสะท้อนให้เห็นถึงสาเหตุและตามมาด้วยปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน ทั้งเรื่องเวรกรรมบาปบุญคุณโทษ ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ปัญหาต่างๆ ในสังคม ปัญหาครอบครัว ปัญหาความรัก ประพฤติผิดในกาม มีนเมาสุรา ซึ่งล้วนแต่เป็นเรื่องที่ผิดศีลธรรม สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาและให้แง่คิดเกี่ยวกับหลักธรรมในการดำรงชีวิตประจำวันสอดแทรกเข้าไปในละคร เป็นการหยิบยกเรื่องใกล้ตัวมาเล่าเรื่องทำให้เกิดความเข้าใจในเนื้อหาได้ง่าย ดังที่งานวิจัยของของอัญชลี ธิรเนตร (2543, น. 119) กล่าวว่า เรื่องเล่าที่ถูกนำมาใช้เป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าเพื่อการอ้างอิงและเชื่อมโยงความคิดให้ผู้ฟังเข้าใจหลักธรรมะ เป็นเรื่องใกล้ตัวมีลักษณะเป็นเรื่องสั้นๆ ไม่ซับซ้อน สอดคล้องกับกาญจนา แก้วเทพ และทิฆัมพร เอี่ยมเรไร (2554, น.175) ได้กล่าวว่า ละครโทรทัศน์มีส่วนผสมของโลกียะอยู่มากกว่ากึ่งหนึ่ง เนื่องจากละครโทรทัศน์ทำต่อ ยอดมา จากนวนิยายซึ่งมักเน้นความรักและความสัมพันธ์เชิงชู้สาวเป็นหลัก ละครโทรทัศน์จึงเหมือนจะ “เดินทางร่วมกันไปกับ ศาสนาไม่ถึงที่สุด” แต่ในความเป็นจริงแล้ว ละครโทรทัศน์กับหลักคำสอนศาสนาเดินทางคู่กันเสมอ ขึ้นอยู่กับว่าผู้ผลิตละคร หรือผู้เขียนบทจะมุ่งเน้นสาระของละครโทรทัศน์เรื่องหนึ่งๆ ไปในทิศทางใด และ

เน้นนำเสนอเนื้อหาแบบใด สอดคล้องกับข้อค้นพบ ของภัทราวดี ธีเลอร์ (2556, น.60) ว่าแต่ ตั้งแต่ต้นปี 2555 จวบจนปัจจุบัน ผู้จัดละคร โทรทัศน์หลายเรื่องจึงเริ่มผลิตละครที่เน้นสอน “ธรรมะ” สอดแทรกในเนื้อหาของละครมากขึ้น

4. รายการพื้นที่ชีวิต มีรูปแบบการนำเสนอรายการด้วยรูปแบบสารคดีเชิงวิเคราะห์ เป็นรายการที่มีคุณสมบัติให้ทั้งความรู้และความบันเทิงร่วมกันไปและมีจุดมุ่งหมายให้ผู้ชมได้รับความรู้ถึงแนวคิดข้อเท็จจริงของปมปัญหาในสังคมและแนวการใช้ชีวิตของมนุษย์ จากข้อมูลที่ได้จากการค้นพบโดยพิธีกรออกเดินทางเพื่อสำรวจ ค้นหา เรียนรู้ และปฏิบัติจริงพร้อมกับสนทนากับผู้ร่วมรายการที่มีความเชี่ยวชาญพร้อมสอดแทรกความคิดเห็นเกี่ยวกับความเชื่อ ความศรัทธาในศาสนา วิเคราะห์และสรุปแง่คิดที่ได้จากมุมมองของหลายๆ ฝ่ายและจะสรุปรายการปลายเปิดเพื่อทิ้งท้ายให้ผู้ชมได้คิดต่อเองในแต่ละสถานการณ์ โดยตลอดทั้งรายการจะมีการใช้บทสนทนาเป็นการพูดคุยทั่วไปในชีวิตประจำวันเพื่อแสดงความคิดเห็นและเพื่อให้เกิดความเข้าใจง่ายในการรับชม สอดคล้องกับ วนิดา บำรุงไทย (อ้างถึงใน มาโนช ดินลานสกุล, 2547, น.47) กล่าวว่า บทสนทนาเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ ช่วยปรับเปลี่ยนกลวิธีการเล่าเรื่อง ไม่ให้เรียบง่ายและจำเจ นั้นหมายความว่า บทสนทนามีส่วนช่วยให้ผู้อ่านติดตามดำเนินเรื่องควบคู่ไปกับการได้รับหลักธรรมโดยที่ไม่รู้สึกว่าเป็นเรื่องที่น่าเบื่อ อีกทั้งรายการพื้นที่

ชีวิตยังมีจุดเด่นด้วยการใช้ภาพเพื่อแสดง อารมณ์ของผู้เล่าและสถานการร์รอบตัว เพื่อเน้นสิ่งที่กำลังพูด รวมไปถึงยังใช้ เพลงบรรเลงประกอบเพื่อคำพูดนั้นให้เกิดความลึกซึ้ง โดยภาพและเสียงมีความ สำคัญส่งผลให้เกิดการโน้มน้าวจิตใจผู้ชม ให้เกิดความลึกซึ้งในหลักธรรมได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัชฎาภรณ์ ศิลปสุนทร (2546, น.101) ได้กล่าวว่า แม้ว่าเรื่องของพุทธศาสนาเป็นเรื่องที่ ทำความเข้าใจยาก แต่ถ้ารู้จักวิธีการนำ เสนอภาพที่สอดคล้องกับเรื่องราวที่น่า เสนอ ก็จะทำให้รายการนั้นน่าดู สิ่งที่สำคัญที่สุดคือ คนที่เป็นพุทธศาสนิกชน ทั้งหลายต่างมุ่งหวังต้องการเห็นรายการ ที่เสนอเนื้อหาสาระที่มีส่วนช่วยจรรโลง ใจให้ดีขึ้น

เนื้อหาของรายการพื้นที่ชีวิต จะนำเสนอ เรื่องราวของศาสนา ด้วยมุมมองที่มีความ แตกต่างของการการนับถือศาสนาทั่วทุก มุมโลก แต่ทำให้ผู้ชมเข้าใจในศาสนาที่ตัว เองยึดมั่น ทำให้คนต่างศาสนาเข้าใจกัน มีการเปรียบเทียบหลักธรรมเพื่อเรียนรู้ และเพื่อการอยู่ร่วมกัน มีการนำเสนอ แนวคิดและวิธีการเผยแผ่หลักธรรมคำ สอนของทุกศาสนาทั้งที่เป็นหลักธรรม และการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน โดย ในแต่ละตอนที่รายการนำเสนอมีการ พยายามสร้างทัศนคติต่อศาสนาใน มุมมองใหม่ที่ไม่ใช่แค่การสั่งสอน แต่เป็นการสร้างจิตสำนึกในการนำเอา หลักคำสอนไปปฏิบัติจริง โดยพิธีกรเริ่ม ลงมือปฏิบัติให้ผู้ชมได้เห็น อีกทั้งยังสร้าง แรงบันดาลใจและเป็นตัวอย่างที่ดีของคน

รุ่นใหม่ด้วยการเดินทางไปสนทนากับผู้ที่ มีความรู้ความเชี่ยวชาญ มีการเชื่อมโยง ศาสนากับวิทยาศาสตร์ด้วยรูปธรรมหรือ การวิจัย โดยส่วนใหญ่จะเน้นเนื้อหา รายการเป็นเรื่องใกล้ตัวที่เกิดขึ้นจริงใน ชีวิตจริง เช่น เรื่องการเกิด แก่ เจ็บ ตาย ซึ่งเป็นหลักธรรม เป็นกฎของธรรมชาติ และความเป็นจริงที่มนุษย์ทุกคนต้องพบ เจอ แต่คนทั่วไปอาจมองข้ามและ พยายามหลีกเลี่ยง แต่เมื่อพบเจอเข้ากับ ตนเองแล้วจะทำให้เกิดความทุกข์ รายการได้นำเสนอด้วยการสะท้อนว่า ความทุกข์ที่ต้องเรียนรู้และอยู่กับสิ่งที่ เกิดขึ้นให้ได้โดยการลงมือปฏิบัติเพื่อ เรียนรู้ และแก้ไขปัญหาดังกล่าว ดังที่ ประเวศ วสี (2526, น.7) ได้กล่าวไว้ว่า ธรรมะคือธรรมชาติ ซึ่งชีวิตมนุษย์ สัตว์ และสรรพสิ่งทั้งหลายก็ดำเนินไปตามเหตุ ผลหรือกฎเกณฑ์ทางธรรมชาติ ธรรมะ ไม่ใช่เรื่องไกลตัวเข้าใจยากแต่อย่างใด สอดคล้องกับพระเทพเวที (2530, น.8-9) ได้กล่าวถึง เทคนิคการสอนของ พระพุทธเจ้าด้วยวิธีการสอนแบบ สอนจากสิ่งที่รู้เห็นเข้าใจง่าย หรือรู้เห็น เข้าใจอยู่แล้ว ไปหาสิ่งที่รู้เห็นเป็นไปได ยาก หรือสิ่งที่ไม่รู้ไม่เห็นไม่เข้าใจ โดยเริ่ม สอนจากความทุกข์ ความเดือดร้อน ปัญหาชีวิตที่คนประสบพบเห็นอยู่ทั่วไป ต่อจากนั้นจะหาสาเหตุและทางแก้ไข ดังนั้น การอธิบายธรรมะด้วยการใช้คำ ง่ายๆ และยกตัวอย่างให้เห็นภาพได้ชัด จะทำให้เกิดความน่าสนใจมากขึ้น เพราะ จะทำให้เรื่องที่ได้รับชมเกิดความเข้าใจ ได้ง่าย เมื่อได้รับชมแล้วจะนำไปสู่การคิด

พิจารณาธรรมะ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตต่อไป

5. รายการชุมชนนิมนต์เยี่ยม มีรูปแบบการนำเสนอด้วยการ์ตูน ซึ่งเป็นรูปแบบการนำเสนอด้วยการเล่าเรื่องที่เป็นลักษณะของการสอนธรรมะแบบสาระบันเทิง คือ การนำเสนอเนื้อหาสาระความรู้ให้แก่ผู้ชมละคร โดยไม่ทำให้รู้สึกเบื่อหน่าย แต่กลับทำให้รู้สึกเพลิดเพลินไปกับการเรียนรู้เรื่องราวต่างๆ โดยลักษณะรายการรูปแบบการ์ตูน รายการชุมชนนิมนต์เยี่ยม ได้มีการสร้างสรรค์ตัวละครโดยการจำลองพระภิกษุสงฆ์ที่มีชื่อเสียงในยุคปัจจุบัน เป็นการสร้างสรรค์เพื่อให้ตัวละครถ่ายทอดหลักธรรม โดยให้หลักธรรมนั้นมีความน่าเชื่อถือ และน่าสนใจ และไม่น่าเบื่อ ดังที่งานวิจัยของอานันตพร จินดา (2549, น.107) กล่าวว่า ตัวละครที่ทรงภูมิธรรม ทำหน้าที่ในการให้ความรู้ในประเด็นธรรมที่ต้องการนำเสนอ หรือกล่าวได้ว่า เป็นสื่อกลางในการนำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธองค์มาถ่ายทอด ดังนั้น จึงมีการสร้างตัวละครให้มีความน่าเชื่อถือ อีกทั้งการนำเสนอด้วยรูปแบบการ์ตูนยังสามารถทำให้มีการแสดงได้มากกว่าความจริง คือการใช้จินตนาการในการเล่าเรื่องสอดคล้องกับวิจัยของ จิราพร เนติธาดา (2542, น.99) กล่าวว่า การนำเรื่องเล่ามาใช้ในการถ่ายทอดธรรมะเพื่อทำให้ผู้ชมเข้าใจได้ง่ายนั้นต้องเป็นเรื่องสั้นๆ มีตัวละครเพียงหนึ่งหรือสองตัว ซึ่งตัวละครกับเหตุการณ์ต่างๆมีความสัมพันธ์กันตามหลักเหตุและผล ทำให้เรื่องเล่าแต่ละเรื่องง่ายต่อการที่

จะสรุปความคิดหลักของเรื่องซึ่งก็คือ ธรรมะ

เนื้อหาของรายการของรายการชุมชนนิมนต์เยี่ยม ส่วนใหญ่เป็นหลักศีลธรรม เช่น เรื่องการคิดดีทำดี การมีเมตตากรุณา ความไม่มาทให้ชีวิต การให้อภัย ซึ่งเป็นเรื่องที่สามารถพบเห็นได้ในชีวิตประจำวัน ทำให้ผู้ชมเข้าใจง่าย สอดคล้องกับงานวิจัยของภัทราวดี ธีเลอร์ (2556, น.61) ได้กล่าวว่า การนำเสนอให้เห็นภาพของโลกแห่งจินตนาการที่มีความอุดมสมบูรณ์ของความดีงามที่มักจะปรากฏในรายการประเภทเรื่องแต่ง หรือ จินตนาการ จะทำให้เกิดความน่าสนใจ เพราะมีวิธีการเล่าเรื่องที่สนุกสนานไม่น่าเบื่อ เนื้อเรื่องน่าติดตาม โดยตัวละครถูกกำหนดให้เป็นคนดีมีศีลธรรม และที่สำคัญสามารถสอนธรรมะได้ ซึ่งจะสอดคล้องกับรสนิยมของผู้ชม เช่นในกลุ่มของกลุ่มวัยรุ่นได้ อีกทั้งเนื้อหาในรายการการ์ตูนยังเป็นการให้การเรียนได้ และสามารถนำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของสุจินตนิพนธ์ หनुชู (2557, น.224) ได้กล่าวไว้ว่า การสอนธรรมะโดยคาดหวังว่า ผู้เรียนรู้จักทำนุบำรุงรักษาพระพุทธศาสนาดีขึ้น มีความรู้ความเข้าใจในพิธีกรรมทางพุทธศาสนาเพิ่มขึ้น มีความภูมิใจในความเป็นพุทธศาสนิกชนเพิ่มขึ้น มีความรู้วิชาการที่เป็นหลักทางพระพุทธศาสนาอย่างถูกต้อง มีความเลื่อมใสในพระพุทธเจ้ามากขึ้น และมีการนำคุณธรรมจริยธรรมมาใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันอย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะในการวิจัยจากผลการวิจัย

1. รายการธรรมะรูปแบบบรรยาย พระภิกษุสงฆ์ในรายการควรที่ทำหน้าที่บรรยายธรรมะซึ่งเป็นเรื่องที่น่าสนใจและถูกจำกัดเวลาในการออกอากาศในระยะสั้นควรมีการบรรยายในลักษณะกระชับและได้ใจความด้วยภาษาที่ง่ายและเข้าใจง่าย และควรมีการเพิ่มภาพประกอบในรายการเพื่อเพิ่มความเข้าใจหลักธรรมที่ต้องการนำเสนอ ให้ได้ผลดียิ่งขึ้น
2. รายการธรรมะรูปแบบสนทนา การถ่ายทอดธรรมะให้เข้าใจอย่างลึกซึ้งนั้น ผู้ได้รับต้องอาศัยการถ่ายทอดด้วยต้องลงมือปฏิบัติ สาธิตการปฏิบัติให้สอดคล้องกับธรรมะที่สนทนาในรายการด้วย เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ การจดจำในหลักธรรมมากขึ้น และเมื่อเกิดความเข้าใจและจะนำมาซึ่งความภูมิใจต่อไป
3. รายการธรรมะรูปแบบละคร เมื่อมีการแสดงละครที่มีการแสดงออกถึงทั้งความดี และความชั่ว ต้องแสดงให้เห็นผลกรรมที่ได้รับจากความชั่วโดยเร็ว เพื่อป้องกันการเข้าใจผิดในกลุ่มเด็กที่ไม่ได้มีการคิดหรือไตร่ตรองความถูกต้องได้ด้วยตนเอง
4. รายการธรรมะรูปแบบสารคดี เมื่อมีการวิเคราะห์และแสดงความคิดของพิธีกรและผู้ร่วมรายการ จึงควรระมัดระวัง การเกิดการแสดงความคิดเห็นในเชิงชกแจงหรือการชี้นำได้
5. รายการธรรมะรูปแบบการ์ตูน หากมีการวางโครงเรื่องเห็นภาพการใช้ชีวิตประจำวันของเด็กในสถานการณ์จริงมากขึ้น จะช่วยสร้างความเข้าใจในการใช้ชีวิตขึ้นได้

เช่น หลักธรรมในการชีวิตในโรงเรียน เป็นต้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเฉพาะรูปแบบการนำเสนอเนื้อหารายการ โดยไม่ได้ศึกษากระบวนการผลิตรายการจากผู้ผลิตรายการ ซึ่งไม่ได้เจาะลึกถึงกระบวนการทำงานในการผลิตรายการ อันเป็นส่วนที่เกี่ยวข้องในเรื่องของโครงสร้างและการบริหาร ซึ่งเป็นสิ่งที่น่าสนใจในการศึกษา
2. การวิจัยในครั้งนี้ได้เน้นการวิเคราะห์สารแต่ยังไม่ได้ศึกษาผู้ส่งสารและผู้รับสารซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการสื่อสารอย่างเจาะลึก ว่ามีกระบวนการคิดและผลิตรายการอย่างไร รวมไปถึงผู้รับสารนั้นมีการรับรู้ต่อสารที่ส่งไปนั้นมากน้อยเพียงใด จึงเป็นตัวแปรที่น่าสนใจที่ควรศึกษาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา แก้วเทพ. (2542). *การวิเคราะห์สื่อ: แนวคิดและเทคนิค*. กรุงเทพฯ: เอดิสัน เพรส โปรดักส์.
- กาญจนา แก้วเทพ และทิมมพร เอี่ยมไร่. (2554). *การสื่อสารกับศาสนา กีฬา*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิราพร เนติธาดา. (2542). *วิธีถ่ายทอดธรรมะของหลวงพ่อบุชา สุภัทโท*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชัชฎาภรณ์ ศิลปสุนทร. (2546). *บทบาทของโทรทัศน์ในการเผยแพร่ศาสนาภายหลังการปฏิรูปสื่อในมุมมองของผู้เชี่ยวชาญ*. (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์, นิคม ทาแดง และไพบูรณ์คะเชนทรพรรค. (2547). *ประมวลสาระชุดวิชาเทคโนโลยีการจัดการการสื่อสาร หน่วยที่ 1-7*. (พิมพ์ครั้งที่2). นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- บุญชอบ เรืองทรัพย์. (2520). *อุปมา อุปไมย ในพระไตรปิฎก*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประเวศ วสี. (2526). *พุทธธรรมกับสังคม*. กรุงเทพฯ: หมอชาวบ้าน.
- พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2530). *เทคนิคการสอนของพระพุทธเจ้า*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2539). *การสื่อสารเพื่อถึงสังคม*. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.
- พรทิพย์ ลิ้มปิชัยโสภณ. (2549). *การวิเคราะห์โครงสร้างการเล่าเรื่องผ่านรายการถึงลูกถึงคนทางสถานีโทรทัศน์โมเดิร์นไนน์*. (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ภัทราวดี สีเลอร์. (2556). กรณีศึกษาเรื่องบาปบุญที่สะท้อนผ่านละครไทย, *วารสารนักบริหาร*, 33(3), 60-65.
- มานโซ ดินลานสกุล. (2547). *การอ่านและการเขียนบันเทิงคดี*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- สุจินตนิท หนูชู. (2557). รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่มีประสิทธิผล. *วารสารสุทธิปริทัศน์*, 86(28), 234-255.
- อานันตพร จินดา. (2549). *กลยุทธ์การสร้างสาระและการเล่าเรื่องในงานเขียนอิงธรรมะของดังตฤณ*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัญชลี ธีรเนตร. (2543). *กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจในหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โอฬาร เพียรธรรม. (2549) *ตามหาความจริง: วิทยาศาสตร์กับพุทธธรรม ศาสตร์ที่เป็นคนละเรื่องเดียวกัน*. กรุงเทพฯ: ธรรมดา.
- Lass well, H. D. (1984). *The Structure and Function of Communication in society: In The communication of Ideas*.(37) Edited by L. Bryson. New York: Harper & Brothers